

Стаценко Владислав Олегович,

аспірант спеціальності 051 Економіка

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник: Кушнірук Віктор Степанович, кандидат економічних наук, доцент

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК ПРИФРОНТОВИХ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ (на прикладі сільськогосподарського підприємства Миколаївської області)

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації спричинило безпрецедентний тиск на аграрний сектор прифронтових регіонів України, до яких належить і Миколаївська область: руйнування інфраструктури, замінування угідь, порушення логістики, дефіцит ресурсів і випереджальне зростання вартості матеріально-технічних ресурсів [1; 4]. За цих умов фінансово-економічна стабільність аграрних підприємств перетворюється з питання ефективності на питання виживання бізнесу, а дослідження механізмів адаптації конкретних господарюючих суб'єктів набуває особливої практичної цінності.

Метою дослідження є оцінка фінансово-економічного стану сільськогосподарського підприємства Миколаївської області до повномасштабної війни (2021 р.) і на п'ятому році воєнного стану (2025 р.) для виявлення тенденцій і чинників його фінансово-економічної стабілізації.

Фінансово-економічна стабілізація підприємства трактується як стан рівноваги фінансових ресурсів, за якого суб'єкт господарювання здатний своєчасно виконувати зобов'язання, фінансувати діяльність і протистояти зовнішнім загрозам [5; 6]. В умовах воєнного стану цей стан набуває додаткового виміру – стійкості до фізичних (обстріли, замінування) та інституційних (розрив логістики, втрата ринків) ризиків, що потребує адаптації підходів до оцінки фінансового стану підприємств прифронтових територій.

Інформаційною базою слугували форми державних статистичних спостережень № 21-заг, № 29-сг і № 50-сг, затверджені Держстатом України [2]

та фінансова звітність одного з сільськогосподарських підприємств Вознесенського району Миколаївської області за 2021 і 2025 рр.

Аналіз натуральних показників виробництва засвідчив суттєве падіння врожайності основних культур (табл. 1): пшениці озимої – на 29,4 %, ячменю озимого – на 40,4 %, гороху – на 59,0 %, соняшнику – на 69,9 %. Відповідно зросла собівартість одиниці продукції: гороху – у 4,5 раза, соняшнику – у 3,7 раза, ячменю – у 2,4 раза, пшениці – у 2,2 раза, що пояснюється розподілом умовно-постійних витрат на менший обсяг продукції та подорожчанням ресурсів: вартість придбаних азотних добрив зросла на 98,0 % за приросту обсягу закупівлі лише на 27,0 %.

Таблиця 1.

**Урожайність і собівартість виробництва основних культур
досліджуваного підприємства, 2021 і 2025 рр.**

Культура	Урожайність, ц/га, 2021	Урожайність, ц/га, 2025	Зміна, %	Собівартість 1 ц, грн, 2021	Собівартість 1 ц, грн, 2025	Зміна, %
Пшениця озима	57,8	40,8	-29,4	426,7	934,1	+118,9
Ячмінь озимий	60,9	36,3	-40,4	437,1	1051,3	+140,5
Горох	20,5	8,4	-59,0	686,1	3082,1	+349,2
Соняшник	29,6	8,9	-69,9	735,2	2686,5	+265,4

Попри виробничі втрати, підприємству вдалося зберегти позитивну фінансову динаміку завдяки ціновому чиннику (ціни реалізації пшениці, ячменю та соняшнику зросли на 27–39 %) і диверсифікації збуту на користь соняшнику, обсяг реалізації якого зріс у 2,7 раза. Узагальнені фінансові показники (табл. 2) демонструють неоднозначну динаміку.

Таблиця 2.

Ключові фінансово-економічні показники досліджуваного підприємства, 2021 і 2025 рр.

Показник	2021 р.	2025 р.	Зміна
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	98 654	173 734	+76,1 %

Показник	2021 р.	2025 р.	Зміна
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	54 989	111 642	+103,0 %
Чистий прибуток, тис. грн	38 158	54 128	+41,9 %
Рентабельність продажів (за чистим прибутком), %	38,7	31,2	-7,5 в.п.
Рентабельність виробничих витрат, %	79,4	55,6	-23,8 в.п.
Валюта балансу (на кінець року), тис. грн	159 731	327 397	+105,0 %
Власний капітал, тис. грн	152 524	247 736	+62,4 %
Коефіцієнт автономії	0,955	0,757	-0,198
Позиковий капітал (довгостр. + поточні зобов'язання), тис. грн	7 207	79 661	у 11,1 раза
Коефіцієнт поточної ліквідності	18,2	6,5	-11,7
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	59	50	-15,3 %

Чистий дохід зріс на 76,1 %, чистий прибуток – на 41,9 %, однак рентабельність продажів знизилася з 38,7 % до 31,2 %, а рентабельність виробничих витрат – з 79,4 % до 55,6 %, що свідчить про випереджальне зростання витрат порівняно з доходами і звуження маржі прибутковості – типову ознаку фінансового тиску воєнного часу.

Показовою є зміна структури капіталу. Якщо у 2021 р. діяльність фінансувалася практично виключно за рахунок власних коштів (коефіцієнт автономії – 0,955, банківські кредити були відсутні), то у 2025 р. коефіцієнт автономії знизився до 0,757, а позиковий капітал зріс у 11,1 раза – до 79 661 тис. грн, з появою довгострокового кредиту обсягом 37 718 тис. грн. Це – вимушений, але економічно виправданий перехід від самофінансування до змішаної моделі фінансування в умовах воєнних ризиків. Коефіцієнт поточної ліквідності, попри зниження з 18,2 до 6,5, залишається значно вищим за нормативний рівень ($\geq 1,5$), що підтверджує задовільну платоспроможність підприємства.

Індикатором адаптивної стабілізації є продовження інвестиційної активності: у 2025 р. підприємство придбало зернозбиральний комбайн і

трактор John Deere на суму 28 726 тис. грн – у 4,7 раза більше, ніж у 2021 р. Технічне переозброєння навіть за обмежених ресурсів підтверджує доцільність інвестиційної активності аграрних підприємств як інструменту адаптації [3]. Водночас чисельність працівників скоротилася з 59 до 50 осіб (–15,3 %) – типовий для прифронтових територій наслідок мобілізації та міграції населення.

Дослідження засвідчило, що фінансово-економічна стабілізація підприємств АПК прифронтових регіонів в умовах воєнних ризиків забезпечується не збереженням довоєнних параметрів ефективності, а адаптивною трансформацією моделі господарювання: диверсифікацією реалізації на користь культур із сприятливішою ціновою кон'юнктурою, переходом до змішаного фінансування за рахунок банківського кредитування та продовженням оновлення матеріально-технічної бази попри зростання витрат і зниження врожайності. Водночас стійке зниження рентабельності та більш ніж одинадцятиразове зростання боргового навантаження свідчать про вичерпання запасу фінансової міцності, накопиченого до 2022 р., що актуалізує потребу в комплексній системі фінансової безпеки аграрних підприємств прифронтових територій [6] – державних програмах компенсації воєнних втрат, пільговому кредитуванні та страхуванні воєнних ризиків.

Список використаних джерел

1. Витоптова В. А. Дослідження стану та проблем сільського господарства України в умовах воєнного часу. Аграрні інновації. 2024. № 23. С. 210–213.
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.09.2026).
3. Желавський О. Б., Свиноус І. В., Нянько В. М. та ін. Інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти : монографія / за ред. О. Б. Желавського. Київ : ТОВ «Тропеа», 2023. 408 с.

4. Скидан О., Кравченко В. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємств аграрного бізнесу України. Економічний простір. 2025. № 203. С. 240–247.

5. Степаненко О. І., Канельська А. В. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. Підприємництво та інновації. 2024. № 33. С. 123–130.

6. Шадура-Никипорець Н., Поцелуйко І. Система фінансової безпеки аграрних підприємств: аналітична складова. Економіка та суспільство. 2026. № 84. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-34> (дата звернення: 24.09.2026).